

Leven in zoet water

Zoals je in de vorige Hippocampus hebt kunnen lezen, is ons uniek informatieboek voor onze jeugdduikers bijna af. Dit boek behandelt een heleboel onderwerpen die met jeugdduiken te maken hebben. Niet alleen onze vrienden Skubba en Fred, maar ook Scrimpy, de gekke garnaal begeleiden je hierbij. We hopen nog dit jaar het boek 'Jeugdduiken voor Jeugdduikers' in de etalage van de NELOS-boetiek te kunnen leggen.

Om jullie een idee te geven van wat er allemaal in te lezen valt, vind je in de komende drie Hippocampus-stukjes uit het boek. De eerste twee artikelen gaan over wat je allemaal onder water kunt zien en in het derde leer je hoe je knopen kunt leggen. Het is een boek voor jeugdduikers, maar ook volwassen duikers zullen er plezier aan beleven en bijleren door het te lezen.

Het hoofdstuk over biologie werd geschreven door Kiki Vleeschouwers en is zeer uitgebreid. Wat je hieronder leest, is niet het volledig hoofdstuk maar alleen een paar bijzondere planten en dieren. Het boek geeft informatie over bijvoorbeeld de snoek en de karper, maar in dit artikel gaan we op zoek naar de 'speciaaltjes'.

In het echte water duiken? Cool! Enne ... je bent daar heus niet alleen in dat echte water! En daarmee bedoelen we niet je buddy. Wat je daar beneden allemaal kan zien en ontdekken? Laat je begeleiden door Scrimpy. Onze leuke garnaal zal jou een boel waterbewonertjes leren ontdekken en je vertellen hoe je ze zelf kan opzoeken.

Biologen (geleerde mensen die alles weten over planten en dieren) en duikers spreken meestal over twee soorten water: zoet en zout. Neem een glas drinkwater. Drink er van. Dat is zoet water. Neem nu het zoutvat en strooi veel zout in je glas. Meng goed en drink er opnieuw van. "Bah". Wel, dat is zout water. Het is eigenaardig, maar er leven veel meer planten en dieren in zout water (dat water dat vies smaakt) dan in zoet. Raar, hé?

Als je wandelt, zie je waarschijnlijk meer planten (gras, bloemen, bomen, ...) en als je goed oplet hier en daar een dier (konijn, vogel, hond, ...). Op land zijn er immers zeer veel planten. In het water is dit niet zo. Er zijn veel meer dieren onder water. Sommige gelijken wel op planten, maar toch zijn het dieren.

Scrimpy wordt ongeduldig. Hij wil jullie aan zijn zoetwatervriendjes voorstellen.

Posthoornslakje

Wat is dit? Een schelpje met wel een heel speciale vorm: rond en afgeplat en het lijkt wel op een opgerolde hoorn en is een paar centimeter groot: het huisje van het posthoornslakje. De naam wordt vaak verkeerd gespeld als: post'hoorn'.

Even iets speciaals: Slakjes zijn tegelijk jongetje en meisje, ze zijn hermafrodiet.

Weetje: Ze hebben deze naam gegeven omdat zijn huisje lijkt op een hoorn die de postbodes heel vroeger gebruikten om aan te kondigen dat ze post bij hadden.

Rode watermijt

Wat is dit? Een klein rood bolletje van een paar millimeter 'groot' rolt en tolt her en der in het water: de rode watermijt.

Even iets speciaals: Haal je onderwatervergrootglas boven en wat zie je? Het bolletje heeft 8 pootjes! Daardoor behoort hij tot de familie van de spinachtigen, diertjes die op een spin gelijken.

Weetje: Waarom zo'n felrode kleur? Wel, zo probeert dit kleine beestje heel stoer en heel gevaarlijk over te komen bij dieren die hem als lekker hapje zouden beschouwen.

Waterpest

Wat is dit? Een groen plantje, lange stengel, kleine groene blaadjes. Soms vrij zwevend in het water, soms vast met worteltjes in de bodem: de waterpest.

Even iets speciaals: Nu moet je toch echt even je vergrootglas boven halen, want het waterpestplantje is het perfecte schuilplekje voor een heleboel kleine beestjes: kikkervisjes, schattige vlokreeftjes, eitjes van salamanders, ... Heb je nog genoeg lucht in je fles zodat je tijd hebt om al deze beestjes te ontdekken?

Weetje: Je zal het waterpestje wel herkennen. Het is een plantje dat je zowat in elke goudvisbokaal tegen komt.

moeilijker te vinden in zoet water

Zo, nu hebben jullie al een opwarmertje gehad met het zoeken naar de veel voorkomende beesten en beestjes, plantjes en wiertjes. Nu het moeilijker werk want Scrimpy neemt je mee op zoek naar de waterbewoners die zich verstoppen. Zet al je zintuigen op scherp en volg Scrimpy in z'n kielzog!

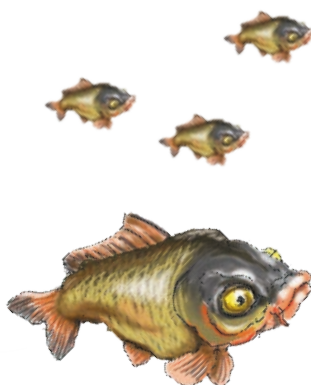
Vlokreeftje

Wat is dit? Welk bleek diertje van enkele centimeters groot wriemelt daar met heel veel pootjes rond op de bodem en in de waterplantjes. Wanneer ze gestoord worden, zie je dat het beestje heel snel en in alle richtingen kan zwemmen: het vlokreeftje ('vlo'-kreeftje).

Even iets speciaals: Het vlokreeftje heeft veel pootjes en die pootjes hebben elk een bepaalde vorm omdat ze een specifieke taak hebben. Zo heeft een vlokreeftje zwempootjes, eetpootjes, poetspootjes. Best handig! Die eetpootjes vangen het voedsel op – dit kunnen plantendeeltjes zijn of kleine diertjes, onder andere mugenlarven – verknippen het in kleinere deeltjes en brengen dit dan naar het vlokreeftmondje.

Weetje: Op bepaalde momenten in het voorjaar zie je vaak een vlokreeftje met een ander kleiner vlokreeftje in z'n pootjes rond zwemmen. En ze laten elkaar niet los. Neen, het is niet zo dat ze elkaar opeten! Dat is het mannetje dat zijn uitverkoren vrouwtje in z'n pootjes houdt tot het vrouwtje bevrucht is en voor nakomelingen kan gaan zorgen.

Driehoeksmossel of zebramossel

Wat is dit? Een mooi schelpje van zo'n 3 cm groot, driehoekig van vorm, met donkere strepen op een lichtgele achtergrond. De schelpjes zitten stevig vast en zitten met velen bij elkaar: de driehoeks- of zebramosseltjes.

Even iets speciaals: Deze mosseltjes komen oorspronkelijk uit de streken van Rusland en hebben het hier heel goed naar hun zin. Ze zijn dan ook al met velen en zowat in alle zoete waters terug te vinden. Dit tot groot jolijt van de kuifeend, want deze eend is verzot op zebramosseltjes, lekker! Ondanks het feit dat de mosseltjes, door byssusdraden – dat zijn stevige draden die ze zelf maken – heel stevig vast zitten op de ondergrond of aan elkaar, kan de kuifeend ze vlot los trekken. Moet je nou zelf eens proberen: niet makkelijk, hoor! Je zal wel merken dat die byssusdraden echt heel sterk zijn.

Weetje: Er zijn mannetjes- en vrouwtjes-driehoeksmosseltjes. En waar zitten die baby-mosseltjes?

Bij mama in de schelp? Neen. Pa en ma driehoeksmossel gooien hun zaad- en eicelletjes zomaar in het water. Daar vinden die cellletjes elkaar en een baby-mosseltje wordt geboren: een larfje. Deze zeer kleine larfjes zweven en groeien in het water. Als ze groot genoeg zijn, zakken ze naar de bodem, zetten zich vast en groeien uit tot een volwassen mosseltje.

Mosdierkolonie

Foto: Claudia Gravenstein.

Wat is dit? Het lijkt wel een rups onder water!

Een slank geel-wit wat pluizig rupsje van zo'n 3 cm lang: de mosdiertjes of geleirups.

Even iets speciaals: Neen, het is echt geen rups. Neem je vergrootglas erbij en bekijk het wezentje eens goed. Het zijn allemaal kleine diertjes, poliepjes genaamd, die samen in een kolonie leven. De pluïesjes zijn kleine tentakeltjes waarmee de diertjes hun voedsel vangen. Bij verstoring zie je dat die tentakeltjes zich bliksemsnel in trekken en dan verliest het 'rupsje' zijn pluizig uiterlijk.

Weetje: Mosdiertjes zijn niet dol op koude. Eens de watertemperatuur lager dan 8°C wordt, kruipt elk poliepje in zijn eigen kamertje terug en vormt een overwinteringscapsule. Deze capsules blijven soms ook wel eens kleven aan de poten van een eend en zo kunnen de mosdiertjes van de ene vijver naar de andere verhuizen.

Zoetwaterhydroïdpoliepen

Foto: Ivo Maadler.

Wat is dit? Als je in staat bent mosdiertjes te ontdekken, dan ben je klaar om een diertje te vinden dat er een beetje op lijkt. Alleen: het is nog kleiner, kleiner dan 1 cm. Het leeft samen met andere soortgenootjes, maar niet zo dicht op elkaar gepakt. Het lijkt op een fijn steeltje met draadjes op het uiteinde met zijn voetje stevig vast

op een harde ondergrond. Het lijkt op een plantenstengel, een takje, ...

Gevonden? Knap! Je hebt de zoetwaterhydroïdpoliep gevonden!

Je hebt ook zoetwaterpoliepen. Deze groeien op waterplanten en lijken wel uitgeroken zeeanemonen. Ze zijn wit-transparant en kunnen wel 10 cm groot worden.

Even iets speciaals: De draadjes die je ziet, zijn eigenlijk tentakels met heuse netelcellen. Dit zijn dezelfde cellen waarmee een kwal prikt. Soms trekt zo'n poliepje zich helemaal samen tot een klein bolletje. Nu heb je je vergrootglas wel echt nodig!

Weetje: Een zoetwaterpoliepje zit stevig vast met zijn voetje, maar kan zich verplaatsen. Dat dit geen snelheidsduivel is, kan je je wel voorstellen. Als je zijn wandelparcours wil observeren, zal je wel meer dan één goed gevulde duikfles moeten meenemen onder water ...

Zoetwaterspons

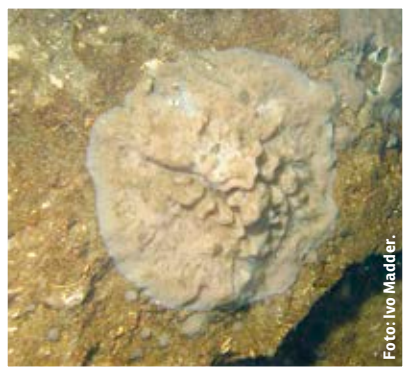

Foto: Ivo Maadler.

Wat is dit? Een gelige wat vormeloze massa met uitsteeksels en gaatjes, het lijkt wel een beetje op een plat geslagen badspons. Het zit vast tegen de wand, op hout, steen, metaal of op takjes.

Proficiat! Je hebt zojuist een heel apart dier gevonden: een zoetwaterspons.

Even iets speciaals: Echt wel! Een spons is een dier! En geen plant! Dus ook je badspons was een dier, hé! Al komt deze wel uit de zee. Het is een heel primitief dier. Het eet door het water te filteren. Elke cel van de spons kan een nieuwe spons vormen.

Breek er een stukje spons af? Niet erg: het afgebroken stukje vormt een nieuwe spons. Zo simpel kan het leven zijn voor een dier als de spons.

Weetje: In het zoute water vind je heel veel

verschillende sponzen, in allerlei kleuren en vormen. In zoet water heb je echter maar weinig sponzen.

Soms zijn zoetwatersponzen in plaats van witgelig mooi groen gekleurd. Vergis je niet: het is geen andere sponsensoort. De groene kleur komt omdat in deze spons algjes gekropen zijn. Spons en algjes kunnen prima samen leven.

Kranswier

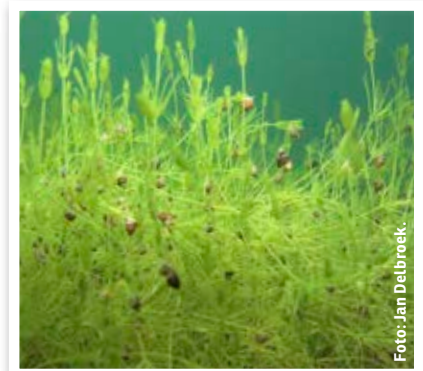

Foto: Jan Delbroek.

Wat is dit? Het lijkt een mooi waterplantje te zijn. Een groen stengeltje met fijne vertakkingen die als een kransje vast zitten rond het stengeltje. Soms zie je op die uitsteekseltjes kleine oranje bolletjes zitten. Super: je hebt kranswier ontdekt.

Even iets speciaals: Tja, kranswier. Het lijkt op een plantje maar het is geen echte plant. Kranswier heeft immers geen echte wortels zoals een plant. Daarom zit kranswier op harde ondergrond met een soort voetjes, uitlopers van de stengel, en niet zoals een plant met stevige worteltjes in het zand. Het is eigenlijk een oerplant, die ondertussen al 400 miljoen jaar meegaat. Respect!

Weetje: Het leuke is dat als je kranswier ziet, je heel zeker weet dat je in water aan het duiken bent van goede kwaliteit. Kranswier groeit alleen in mooi, helder water.

zout water

Vond je deze ontdekkingstocht met Scrimpy leuk? Goed te horen.

En wat met dieren en planten in zout water? Dat is voor de volgende Hippocampus. Nog even wachten dus. ■

KIKI VLEESCHOUWERS &
PATRICK VAN HOESERLANDE